

КАТЕГОРИЗАЦІЯ ГУМОРУ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ: ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Швачко С.О., д.філол.н., проф...

Столяренко В., студ. ПР-42

Серед функцій мови чільне місце належить розважальній функції. Призначенням РФ є створення гумористичного ефекту з метою викликати у адресата позитивні емоції, сміх. Дієвість функцій взагалі, і РФ, зокрема залежить від намірів та тезаурусу адресата, від типу тексту.

Під типом тексту розуміють клас текстів, традиційно використовуваний для досягнення певних комунікативних цілей у типових умовах спілкування, що мають загальну прагматичну цілеустановку та співвідносяться у своїх змістовних ознаках з окремим функціональним стилем. Наявність основних категорій тексту об'єктивує дієвість термінів «стандартний» або «типовий». Відсутність деяких категорій обумовлює віднесення тексту до типу «нестандартних» або «нетипових». Категорія змісту представлена в текстах малого жанру референтом, об'єктом думки. Сюжет, фабула не є обов'язковими. Ідея висловлення пов'язана із задумом автора - реалізацією гумористичного ефекту. До текстів малого жанру належать афоризми, парадокси, байки, прислів'я, загадки, лимрики, курйози.

Дискурс є складним, неоднозначним та різноплановим поняттям. Дискурс — це сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних з пізнанням, осмисленням і презентацією світу мовцем і осмисленням мовної картини світу адресанта слухачем (адресатом).

Можна виокремити театральний, кіно дискурс, газетний, рекламний, політичний, літературний дискурс. Літературний, зокрема художній дискурс є одним із найстаріших. У літературній комунікації форма має важливіше значення, ніж зміст, а тому в його межах істотну роль відіграють засоби полегшення сприйняття: ритм, рима. Художній текст будується з урахуванням принципів порушення законів автоматизму руху звичайного спілкування. Художній текст стає деавтоматизованим, великою мірою завдячуючи своїй багатозначності: кожен читач знаходить власний зміст.

Саме в художньому дискурсі гумор знаходить своє яскраве відображення.

Гумор категоризується в умовах закінченого, автономного тексту. Наприклад, тексти-загадки. Загадка-колективна смислова мініатюра, що характеризується оригінальною структурою і комунікативною завершеністю. Цим текстам притаманний лаконізм, стислість форми, автосемантичність, модальність, антропоцентричність, монотопічність, енігматичність, несерйозність, двозначність. У загадці при обігруванні колективного досвіду використовуються від одного до декількох стилістичних прийомів, серед них виокремлюється гра слів (pun). Pun - стилістичний зворот, гра слів, що базується на комічному обігруванні співзвучних слів або словосполучень з несумісним значенням. Pun ґрунтується на полісемії (*What do you call a polar bear wearing ear muffs? Anything you want. He can't hear you*), повній чи частковій омонімії (*Why don't you see Penguins in Britain? Because they're afraid of Wales*), омофонних лексичних елементах (*What is the difference between a cat and a comma? One has the paws before he claws and the other has the clause before the pause*), можливості розуміння ідіоматичних виразів буквально або в переносному значенні (*Why is the dentists always unhappy? Because they look down in the mouth*).

Гумор також категоризується в умовах окремих ситуацій з минулого досвіду. Останнім можуть слугувати алюзивні тексти. Ці інтертексти мають структурну будову та семантику.

Форми і функції алюзії у різних стилістичних видах текстів не є однакові. В цілому алюзія бере участь у реалізації трьох основних функцій: інформативній, полемічній та розважальній. Для алюзії характерні три сфери використання — гумор, іронія та комплекс естетико-композиційних прийомів.

З точки зору семіотики алюзію слід розглядати як естетичний знак, оскільки вона спрямована перш за все на емоційну сферу адресата. Вживання алюзії, як правило спрямоване на досягнення гумористичного, іронічного, комічного ефекту. Індикаторами алюзивного процесу можуть бути як слово, словосполучення, так і уривки тексту. Якщо номінативна алюзія, денотатом якої виступає будь-який факт, ім'я або назва, виражає іронію переважно на морфологічному та лексичному рівнях, то цитатна, яка є посиланням передусім на текст та метонімічне пов'язані з ним об'єкти, — на синтаксичному.